

REVISTA ORTODOXĂ

**PUBLIȚIA ON-LINE
A
ARHIEPISCOPIEI CRAIOVEI**

NR. 2/2018

EDITURA MITROPOLIA OLTENIEI

COLEGIUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE:

ÎPS Acad. Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA,
Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei

MEMBRI:

Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN
Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN IVAN
Pr. Conf. Univ. Dr. PICU OCOLEANU
Pr. Conf. Univ. Dr. CONSTANTIN BĂJĂU
Pr. Lect. Univ. Dr. ION REȘCEANU
Pr. Lect. Univ. Dr. IOAN SORIN BORA

REDACTOR ȘEF:

Pr. Lect. Univ. Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE

COORDONATOR REVISTĂ:

Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR

CORECTOR REVISTĂ:

Pr. Dr. CĂTĂLIN DAN
Drd. DORU MARCU

TEHNOREDACTARE:

VALENTIN CORNEANU

CUPRINS

TEOLOGIE ȘI VIAȚĂ:

Pr. Lect. Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE, *Învățătura Bisericii despre Preasfânta Născătoarea de Dumnezeu în cheie apologetică*.....4

Drd. DORU MARCU, *Reflecții despre hirotonia femeilor în Biserica Ortodoxă*.....11

BREVIAR LITURGIC:

Pr. drd. FLORIN VÂNĂTORU, *Înălțarea Domnului în scrierile testamentare*.....19

BIOGRAFII LUMINOASE:

VICTOR MUSCALU, *Preotul Alexandru Dobrescu – apărător al Bisericii și al neamului*.....27

ANUL OMAGIAL:

Prof. dr. MARIAN PĂUN, *Marea Unire din 1918, un crez și o simțire românească*.....32

BISERICI ȘI MĂNĂSTIRI DIN OLTENIA

Prof.drd. Mihnea-Constantin Bălțeanu-Popescu, *Moștenirea „Școlii de la Hurezi” pe plaiurile „Jiului de jos”: Ctitoria starețului Partenie, în Târnava de Dolj*.....35

CUVÂNT DIN AMVON:

Pr. conf. dr. ADRIAN IVAN, *Predică la Duminica a II-a din Postul Mare (a Sfântului Grigorie Palama)*.....38

RECENZII:

Pr. dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE, *Un consistent tratat de Eshatologie Ortodoxă, semnat de IPS Irineu Popa: „Așteptând pe Cel ce este și Cel ce vine Atotțiitorul”*.....42

POEZIE RELIGIOASĂ:

Pr. NINCU MIRCEA, *Rugăciune*.....46

Învățătura Bisericii despre Preasfântă Născătoarea de Dumnezeu în cheie apologetică

„Fecioara pe Dumnezeu l-a făcut Fiu al omului iar pe oamenii i-a făcut fii ai lui Dumnezeu. Odinioară, toate zicerile proorocilor pentru Fecioara s-au gătit, minunile cele de demult au preînchipuit în chip tainic această minune. Legea ce a închipuit adevărul ce avea să vină, schimbările atâtor generații și întâmplări care au premers săvârșirii acestei noi taine. În chip minunat și mai ales pentru ea s-a făcut făgăduința lui Dumnezeu către Ioachim și Ana, ca să nască la bătrânețe. Și de cealaltă parte, făgăduința lui Ioachim și a Anei către Dumnezeu de a-i da în dar fiica, primită de la El ca dar. De aceea toată slava fiicei Împăratului înăuntru se arată, după spusa lui David, prin feciorie împodobită, ca și cu o haină aurită de mult preț. Căci Făcătorul a toate, făcându-Se om, voia să gătească un chip asemenea Lui la vrednicia Ziditorului” - Sfântul Grigorie Palama „Cuvânt la intrarea Maicii Domnului în Biserică”.¹

Cultul Maicii Domnului în Biserica Ortodoxă

În Biserica Ortodoxă cultul Maicii Domnului este la loc de cinste deoarece ea este „tronul lui Dumnezeu, scara luminii, pentru că Lumina coboară prin ea”. Pe Maica Domnului au cinstit-o cu supunere și devotament Sfinții Apostoli, îngerul Gavriil, Sfântul Ioan Botezătorul pe când era în pântecele macii sale și a săltat de bucurie văzându-o, au cinstit-o întreaga creștinătate pentru curățenia ei, pentru darul și pentru devotamentul față de Hristos, pe când El era pe Golgota. Sfânta Fecioară a fost pomenită încă de la început în rugăciunile publice ale credincioșilor care i-au cerut ajutorul. În cea mai veche Liturghie, a Sfântului Iacob, ruda Domnului, ea este pomenită prin cuvintele: „Mai întâi de toate facem amintire Preasfintei, Precuratei Fecioare, Preasintei Maici a lui Dumnezeu, în amintirea ei și pentru preacuratele și sfintele sale rugăciuni, Doamne

¹ Monahul Teoclit Dionisiatul, *Maica Domnului în teologie și iconografia Sfinților Părinți*, traducere Cristina Rogobete și Adrian Marinescu, Ed. Bizantină, București 2002, p. 109.

Dumnezeule miluiește-ne și ne mântuiește pe noi”.²

În aproape toate rugăciunile și cântările bisericii noastre, Fecioara Maria apare amintită ca sprijinitoare și mijlocitoare pe lângă tronul slavei, ca să ne mântuiască pe noi. De aceea răspundem: „Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu miluiește-ne pe noi!”. Troparul praznicului Bunei Vestiri o numește „Începutul mântuirii noastre și arătarea tainei cei din veac” deoarece prin răspunsul ei a schimbat circumferința mântuirii universale.

Fecioara Maria este cinstită de către Biserică printr-un cult desupravenerare, sau hperdulia după etimologia termenului grecesc. Cultul ei este de asemenea susținut și de numeroasele colinde pe care înțelepciunea populară a poporului drept credincios i le închină an de an.

În iconografia Bisericii, Maica Domnului apare șezând pe Scaunul cel de sus, înconjurată de îngerii slavei, de-a dreapta tronului ceresc: „Șezând în ceruri, în stare preamărită, Fecioara rămâne Maica neamului omenesc, pentru care ea se roagă și mijlocește. Pentru aceasta Biserica îi adresează rugăciunile ei cerându-i ajutor. Ea acoperă lumea cu vălul său, rugându-se, plângând pentru păcatele lumii, iar la Judecata de Apoi, ea va mijloci înaintea Fiului său și-i va cerea milă. Ea sfințește lumea naturală întregă, în ea și prin ea lumea atinge transfigurarea. Pe scurt, venerația fecioarei însemnează cu pecetea ei toată antropologia și cosmologia creștină, toată viața de rugăciune și pietate”.³

Respingerea cinstirii Maicii Domnului de către cultele neoprotestante

Maternitatea divină a Sfintei Fecioare nu este respinsă în mod direct, ea fiind prea evident subliniată și susținută în Sfânta Scriptură. Cu toate acestea, neoprotestanții se apropie de erezia nestoriană, deoarece ei tind să vadă în Mântuitorul Hristos doar pe omul născut din Fecioara Maria și mai puțin pe Dumnezeu. Preferința aproape exclusivă pentru numele Iisus și ignorarea premeditată a numelui de Hristos (care indică mai evident dumnezeirea Lui, în calitate de

² Ibidem.

³ Serghei Bulgacof, *Ortodoxia*, trad. Nicolae Grosu, Ed. Paideia, București, 2018, p. 133.

Mesia, adica Cel uns) arată în mod clar înțelegerea mai mult a omului Iisus, decât a Dumnezeuului-Om, Fiul veșnic al Tatălui. O astfel de hristologie deficitară atrage după sine nenumărate erori doctrinare.

Dogma despre pururea-fecioria Maicii Domnului, pe care acestia o considera nescripturistică, deci neadeverată, o pun înaintea învățăturii lor deformată, pentru a o folosi într-un murdar scop misionar de a atrage pe cei rătăciți și neștiutori. Interpretând Sfânta Scriptura fără duhul Sfintei Tradiții, neoprotestanții susțin, împotriva tuturor evidențelor, ca Fecioara Maria a avut și alți copii, proveniți din căsătoria cu Iosif. Fundamentalismul extrem al neoprotestanților iese și în acest caz în evidență, întrucât nu vor să știe de Tradiția apostolică și postapostolică, care păstra cu evlavie taina purureafecioriei.

Neoprotestanții urmaresc să respingă nu numai dreapta credință despre Maica lui Dumnezeu ci și, în mod special, cultul și rugăciunile ce i se aduc în Biserică, pe motiv că Însuși Fiul ei nu i-a acordat cinstea cuvenită. Ei aduc ca argumente pentru această rătăcire unele texte din Sfânta Scriptura, pe care le interpretează cu totul eronat, scoțându-le din context, după metoda lor binecunoscută.

Argumente și contra argumente

În cele ce urmează vom analiza textele pe care sectanții le folosesc pentru a susține supozițiile pe care le dezvoltă în contestarea pururea fecioriei Maicii Domnului.

1. *"A zis ei Iisus: Ce este Mie și ție, femeie? încă n-a venit ceasul Meu" (Ioan 2, 4) și în altă parte : "Deci Iisus, văzând pe mama Sa și pe ucenicul pe care îl iubea stând alături, a zis mamei Sale: Femeie, iată fiul tău! Apoi a zis ucenicului: Iată mama ta! Și din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine" (Ioan 19, 26-27).*⁴

Răspuns:

Faptul că Mântuitorul i se adresează cu apelativul „femeie”, este sosotit de neoprotestanți ca o desconsiderare. Biserica noastră arată

⁴ Pr. prof. Petre David, *Sectologie sau apărarea dreptei credințe, manual pentru seminariile teologice*, Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța 1999, p. 376.

însă foarte clar că nu poate fi vorba de așa ceva de vreme Hristos i-a ascultat sfatul în nenumărate rânduri. Este grăitoare în acest sens minunea de la nunta din Cana Galileii, atunci când Mântuitorul preface, la sfatul mamei Sale apa în vin.

Un alt exemplu în care este folosită aceeași formă de adresare este și scena în care cei doi îngeri o întrebă pe Maria-Magdalena, după ce aceasta găsisse mormântul gol: "*Femeie, de ce plangi?*" (Ioan 20, 3). La fel se întâmplă și cu cei doi bărbați, care s-au aratat la Înălțarea Domnului, zicând către Apostoli: "*Barbați galileeni, de ce stați privind la cer?*" (Faptele Apostolilor 1, 11)⁵. În ambele cazuri cuvintele "*femeie*" sau "*barbat*" nu au fost rostite cu dispret, ci dimpotriva sub o formă respectoasă și sensibilă.

Un alt contraargument îl constituie paralela care se face între Eva cea veche și Eva cea nouă, așa cum a fost numită de către Biserică Maica Domnului. În acest sens Arhanghelul Gavriil i se adresează numind-o "*binecuvantată între femei*", descoperind în acel moment „taina cea din veac ascunsă”, aceea a promisiunii pe care Dumnezeu i-o făcuse în Rai Evei celei vechi.

Tot în acest sens, mai amintim și de denumirea pe care Adam i-o dă Evei în Rai prin încuviințare dumnezeiască: „Și a zis Adam : Iată acesta-i os din oasele mele și carne din carnea mea, ea se va numi femeie pentru că din bărbatul ei a fost luată” (Facere 2 cu 23).

Prin urmare, în ambele cazuri menționate: la nunta din Cana Galileii și la răstignirea de pe Golgota, Mântuitorul Hristos a vorbit ca Dumnezeu: în primul caz, deoarece din acel moment avea sa-și manifeste puterea Sa dumnezeiască (prima minune savarșită), anunțând El însuși iminența acestei revelații „*înca n-a venit Ceasul Meu*” (Ioan 2, 4) și în al doilea caz, fiindcă misiunea Lui pe Pământ se apropia de sfârșit, după înviere toți având sa se încredințeze de dumnezeirea Lui, îndeosebi prin Înălțare.

2. Un alt text pe care neoprotestanții îl folosesc pentru a desconsidera persoana Sfintei Fecioare este cel de la Matei 12, 47-50: „*Cine este mama Mea și cine sunt frații Mei? și arătând către ucenici, a zis: iată mama Mea și frații Mei. Că*

⁵ Ibidem.

oricine va face voia Tatălui, acela îmi este frate și soră și mamă"
(Matei 12, 47-50).⁶

3.

Răspuns:

Prin aceste cuvinte, Mântuitorul Hristos nu și-a ignorat rudele după trup și pe mama Sa, ci a voit să indice superioritatea rudeniei spirituale inaugurate prin credința în El, prin care cu toții am dobândit înfierea în Tatăl. Tocmai de aceea El a aratat că nu înrudirea trupezca este scopul în sine, ci împlinirea vocii Tatălui ceresc, iar Sfânta Fecioară a realizat aceasta din momentul în care a acceptat sa-L poarte în pântecele ei pe Dumnezeu-Cuvântul.

4. Un alt motiv pentru care neoprotestanții contestă pururea fecioria Maicii Domnului este faptul că ea ar fi mai avut și alți copii, denumiți „*frații și surorile Domnului*” (Matei 13, 55). Mântuitorul este numit „*cel dintâi născut*” sau „*primul născut*”. După falsa lor teorie, căsătoria Sfintei Fecioare cu dreptul Iosif a fost consumată, de vreme ce Evanghelia spune: „*Și nu a cunoscut-o pe ea până ce a născut pe Fiul său*” (Matei 1, 25).

Răspuns:

Referitor relația dintre Hristos și Iacob (cel Mic) sau Iuda, pe care Scriptura îi numește în repetate rânduri *frații Domnului* sau *rudele Domnului*, teologii bibliști arată că era vorba de o rudenie îndepărtată și nicidecum una directă, de gradul I, iar în legătură cu apelativul de „*cel dintai născut*” sau „*primul născut*”, în tradiția iudaică acesta se dădea „*celui ce deschidea întâi pantecele*”, indiferent dacă erau mai mulți frați sau doar unul singur. În cazul Mântuitorului este clar că se vorbește doar de un singur născut.

Mai mult decât atât toți sectanții se consideră frați după credința lor. În Vechiul Testament, ca și în Noul Testament, cuvântul frate are mai multe sensuri: nepot, văr, rudă apropiată, de același sânge, de același neam. Aici putem foarte bine lua ca exemplu relația dintre Avraam și nepotul său Lot (fiul fratelui său) căruia îi spunea și frate (cf.Fac.XIII, 8).⁷

⁶ Ibidem, p. 377.

⁷ Ibidem.

4. Ultima „argument” scripturistic folosit de sectanți pentru combaterea mariologiei este cel întemeiat pe textul de la Matei 1, 25 în care se afirmă că dreptul Iosif: *„nu a cunoscut-o pe ea până ce a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut, Căruia i-a pus numele Iisus”*.

Răspuns:

Pe baza unor locuri asemănătoare se poate deduce ca în Sfânta Scriptură expresia *„până ce”* înseamnă *„pentru totdeauna”* adică veșnic, așa cum reiese din următoarele texte: *„Iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului”* (Matei 28, 20) - oare aceasta ar fi putut însemna că Hristos S-ar putea despărți de noi după sfârșitul veacului acestuia? Tot în acest sens Sfântul Apostol Pavel afirmă: *„Și astfel (după Învierea universală) pururea cu Domnul vom fi”* (I Tesaloniceni 4, 17). Și în altă parte se spune: *„Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale”* (Psalmul 109, 1) - aceasta nu înseamnă că Mântuitorul Hristos nu este permanent prezent de-a dreapta Tatălui spre a împărați cu El în veac, deoarece știm că *„Împărăția Lui nu va avea sfârșit”* (Luca 1, 33). În textul de la Facere 8, 7 se afirmă că Noe a dat drumul corbului din corabie pentru a vedea dacă a scăzut apa și zburând corbul *„nu s-a mai întors până ce a secat apa de pe pământ”* - poate să însemne aceasta că el nu s-a mai întors niciodată?

Pe temeiul înțeleșului expresiei *„până când”* din citatele biblice expuse ca contraargumente putem concluziona că Iosif cel drept și temător de Dumnezeu, pentru totdeauna n-a cunoscut-o pe aceea care a fost fecioară înainte de naștere, în naștere și pentru totdeauna a rămas fecioară. Așa se explică și faptul că în unele ediții ale Sfintei Scripturi s-a utilizat și traducerea *„fară sa o fi cunoscut pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut”*.

Maica Domnului - darul cel mai de preț al omenirii către Creatorul ei

Despre încercările de denigrare a persoanei și rolului Fecioarei Maria în iconomia mântuirii, marele sectolog, preotul profesor Petre David spunea : *„De la Nestorie care înțelegea întruparea și tăgăduia fecioria Mariei, până la secte care nu văd în naștere decât un simplu fapt biologic, discuțiile au degenerat. Biserica Răsăritului a mărturisit*

dintru început că: « Din Fecioara Maria, Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om ». Bătrânul Iosif este bărbatul providenței, cel drept, unchiul Mariei, destul de în vârstă (86 de ani) și s-a logodit cu Sfânta Fecioară (a luat-o la sine în virtutea leviratului biblic) pentru a-i salva onoarea și viața. Auzind că este gravidă a vrut să o lase, însă îngerul Domnului i-a dezvăluit secretul că Duhul Sfânt a umbrit-o și cel ce se va naște Emanuel se va chema(cf.Matei 1, 20-24). A rămas fecioară și după naștere pentru că nu a cunoscut bărbat, iar Fiul lui Dumnezeu Întropat este din veci, de aceeași ființă cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Prin întrupare nu s-a limitat ființa Dumnezeiască, ci a fost și a rămas eternă. Mai mult, firea omenească s-a îndumnezeit și a primit veșnicia prin învierea trupului. Și dacă ființa lui Iisus a rămas neschimbată prin întrupare, tot astfel fecioria Maicii Domnului a rămas nealterată prin nașterea trupezască a Fiului lui Dumnezeu”.⁸

Pentru cei conștienți de valoarea teologică a mariologiei și de importanța ei în iconomia mântuirii, Maica Domnului rămâne o ancoră de nădejde în marea vieții cea înnălțată de viforul ispitelor. Maica Domnului este darul cel mai de preț pe care l-a putut oferi omenirea lui Dumnezeu, Creatorului ei, de aceea se cade a lua aminte la glasul îngerului care ne îndeamnă în permanență : „*să stăm bine să stăm cu frică!*”. A tăgădui teotokia Feciarei Maria este echivalent autodesființarea dimensiunii spirituale interioare, căci fără ajutorul ei, cum vom mai putea da răspuns bun la înfricoșetoarea judecată a lui Hristos ?

**Pr. Lect. Dr. Ioniță Apostolache,
Facultatea de Teologie din Craiova**

⁸ Ibidem, p. 378.

Reflecții despre hirotonia femeilor în Biserica Ortodoxă

Motivul pentru care am ales să reflectez asupra acestui subiect a fost dat de intrarea în contact cu ideile mișcării feministe pe parcursul unui curs denumit *Teologii Feministe* (Feminist Theologies). Premisa de la care am pornit este aceea că tipologia gândirii unui teolog implicat în mișcarea feministă rămâne aceeași pentru toate subiectele sau valorile puse în discuție.

Care este opinia personală față de mișcarea feministă ca atare și despre lupta femeilor de a avea acces în clerul masculinizat? Răspunsul comportă două nuanțe.

Prima dintre ele are în vedere poziția mea față de mișcarea feministă în sine, ca mișcare de eliberare a femeilor din structurile opresive, moștenite și perpetuate și în prezent. Aici trebuie să admit sincer că sunt multe puncte care le susțin și de care nu eram îngrijorat înainte. Trebuie să se înțeleagă că trăim cu multe probleme în societate care credem că așa trebuie să fie. Exemplul meu personal este că înainte de acest curs nu puteam spune că m-a marcat vreun moment în care femeile să fie considerate inferioare bărbaților. Acum nu mai pot spune același lucru. Evident că situația exista, dar atenția mea nu se concentra asupra acestor elemente.

A doua nuanță are legătură cu subiectul propriu zis al acestui scurt studiu. Concret, care este poziția mea cu privire la acceptarea femeilor în clerul Bisericii Ortodoxe? Pot da un răspuns scurt de nu sau da? Și de aici încep problemele. Sunt convins că dacă aș fi fost femeie, răspunsul ar fi fost afirmativ. Altfel spus, răspunsul meu este influențat, pe de o parte că sunt bărbat, crescut în această structură predominant patriarhală, iar pe de altă parte, de argumentele din partea feminină care vin să demonteze poziția radicală de a nu fi de acord.

Acum vreau să aduc în discuție câteva momente personale care le-am experimentat pe durata acestui curs.

Primul dintre ele, și cel mai important, este acela de a participa la o întâlnire ecumenică organizată de Biserica catolică din Antwerpen, unde am avut ocazia pentru prima oară să văd real și să vorbesc cu o femeie hirotonită ca episcop și îmbrăcată în veșmintele liturgice. În România am studiat la Facultatea de Teologie Ortodoxă

și fac parte din Biserica Ortodoxă, unde nu există asemenea situații. Această întâlnire a însemnat pentru mine un șoc. Totuși, la momentul acesta, nu mai resimt același sentiment și probabil că nu aș reacționa la fel la o altă întâlnire de acest gen. Reținem pentru acest moment impactul cultural asupra trăirilor mele. Probabil dacă aș fi crescut într-o Biserică cu o structură feminină, același sentiment l-aș fi avut și la vederea pentru prima oară a unui bărbat episcop.

Al doilea exemplu l-am trăit în timpul ritualului botezului unei fete la o parohie ortodoxă românească din același oraș, Antwerpen. Mai exact, aproape de sfârșitul ritualului, preotul ia fata în brațe și o închină la icoanele principale ale iconostasului. Apoi se întoarce în mijlocul bisericii și o redă nașei/nașului. În schimb, atunci când este botezat un băiat, după această închinare la icoane, preotul intră în altar cu acest nou botezat și îl atinge cu capul de cele patru colțuri ale mesei Sfântului Altar. Explicația de ce face acest lucru doar cu băiatul și cu fata nu este tocmai pentru că băiatul rămâne un potențial candidat la Taina Preoției.

Un al treilea exemplu, petrecut tot în aceeași biserică, are în centru pe fiica părintelui care are 4 ani. Eram în interiorul Sfântului Altar cu părintele și fata a venit până la ușa de intrare în altar și a zis că ea ar vrea să vină să vorbească cu tatăl ei, părintele, dar nu intră pentru că este fetiță și fetițele nu au voie să intre în altar. Replica ei a fost că de ce nu este băiețel să poată intra în altar și să vorbească cu tatăl ei.

După aceste trei exemple, propun să discutăm teologic problemele, deși niciodată teologia nu trebuie despărțită de practică și de experiență.

Argumentele care sunt susținute pentru ne/acceptarea femeilor în cler sunt concentrate în trei puncte: argumentul tradițional, argumentul antropologic și argumentul iconic, al reprezentării. O analiză a acestora a fost subiectul unei cărți publicate în anul 2000, scrisă de Elisabeth Behr – Sigel and Kallistos Ware, *The Ordination of Women in the Orthodox Church*.⁹ Voi face o analiză critică

⁹ Datele complete ale acestei lucrări sunt următoarele: Elisabeth Behr- Sigel and Kallistos Ware, *The Ordination of Women in the Orthodox Church*, WCC Publications, Geneva, 2000. Alte publicații din perspectivă ortodoxă pentru acest subiect: Kyriaki Karidoyanes FitzGerald, „Women Deacons: a brief review of ancient evidence”, în Kyriaki Karidoyanes FitzGerald, ed., *Orthodox Women Speak. Discerning the “Signs of the Times”*, WCC Publications - Holy Cross Orthodox Press, Geneva - Brookline,

asupra acestor argumente, încercând să integrez elemente discutate la curs.

Primul argument, cel al Tradiției, **Tradiția Sfântă** cum este considerată în Biserica Ortodoxă, consideră că nu a existat în Biserica primară practica acceptării femeilor la preoție, existând în schimb treapta diaconiștelor (e. g. Phobe, Romani 16, 1-2, I Timotei 3, 8-13). Argumentul Tradiției este că dacă Hristos și apoi Apostoli nu au promovat intrarea femeilor în cler, atunci înseamnă că nu se poate ca noi să facem acest gest. Dacă ei nu au acceptat, de ce am accepta noi astăzi?

Aici trebuie clarificate puțin lucrurile. În primul rând, se acceptă din partea Bisericii Ortodoxe că ar trebui restituită treapta diaconiștelor. Propunerea a început cu consultația de la Mănăstirea Agapia din România din septembrie 1976.¹⁰ Doar că propunerile nu au avut rezonanță în practică. În al doilea, rând, trebuie spus că sarcinile femeilor diaconiște aveau anumite limite. Spre deosebire de bărbații diaconi, femeile diaconiște nu aveau voie să citească Evanghelia, nu predicau și nici nu participau activ la ceea ce noi numim azi Sfânta Liturghie. Aici trebuie reținut că nu aveau voie să împărtășească credincioșii la momentul acesta. În afara slujbei aveau binecuvântarea să ducă Împărtășania acasă la diferite persoane. Altfel spus, o reinstituire a acestui ordin nu ar însemna deloc primirea femeilor în cler. Trebuie să se țină cont că doar Taina Preoției permite slujirea pleneră a actelor liturgice importante cum ar fi oficierea Sfintei Liturghii, în schimb diaconatul rămâne cumva în afara acestor slujiri. În practica actuală există o criză reală a acestei trepte, care nu obligă la acederea automată în poziția de preot, dar nici fără ea nu poate ajunge cineva preot. În același timp, trebuie făcută remarca că acest demers al mișcării feministe vorbește despre hirotonia femeilor ca preot și apoi ca episcop, deci ar trebui să facem distincție între diaconat și preoție/episcopat. Personal nu am nimic

Massachusetts, 1999, pp. 161-167; Liveris, B. Leomie, *Ancient Taboos and Gender Prejudice. Challenges for Orthodox and the Church*, Ashgate Publishing, Hampshire, 2005.

¹⁰ A se vedea: „Orthodox Women: Their Role and Participation in the Orthodox Church”, Agapia, Romania, 11 - 17 September 1976”, în Gennadios Limouris, ed., *Orthodox Visions of Ecumenism*, WCC Publications, Geneva, 1994, pp. 60-65.

împotriva promovării femeilor în treapta de diaconițe, evident cu sarcinile care au existat de la început. Însă nu înțeleg de ce aici se confundă lucrurile între cele două trepte tocmai de către persoanele care susțin că trebuie să fim atenți la cuvinte. Am un exemplu care personal m-a derutat puțin. Atunci când se vorbește despre traducerea Bibliei, este important ca textele să redea originalul și sunt perfect de acord cu acest lucru. În lucrarea *Dictionary of Feminist Theologies* se spune despre traducerea Bibliei următorul lucru: „In addition, careful attention must be paid to the translation of specific terms (e.g., diakonos/deacon) so that a distinction prejudicial to women is not introduced into the text where it is not found in the original” (3).¹¹ Nu am înțeles cum atenția aceasta asupra micilor detalii a considerat că nu este la fel de important să se spună corect că în Biserica primară femeile au avut acces doar la treapta diaconițelor și nu a preoției: „Within the early church, women and men functioned as equals. Women served as key leaders in the biblical period and some **women were ordained priests**. Gradually, however, ordination was reserved for **male leaders**, and still later in Western Roman Catholicism, only for celibate men”.¹²

Argumentul Tradiției poate însă să fie folosit și pentru acceptarea femeilor în cler, adică dacă nu s-a acceptat până azi de ce ar fi probleme să nu acceptăm de azi înainte. Sunt multe lucruri care Tradiția primară nu le-a cunoscut dar au fost ulterior acceptate. Și acest gând ne duce la cel de-al doilea argument împotriva hirotonirii femeilor, anume **argumentul antropologic**.

Argumentul acesta consideră că prin creație femeia și bărbatul sunt diferiți. Iar această antropologie poate fi argumentată biblic. Există credința că există diferențe nu numai fizice, biologice, ci și psihologice și spirituale. Dacă nu am moștenit prin Tradiție femeii în cler atunci înseamnă că din cauza antropologiei femeile nu pot fi acceptate să intre în cler. Prin creație ele ar fi inferioare calităților bărbaților și chiar au anumite impurități care le-ar împiedica să slujească. Evident și acest argument poate fi atacat. Nu ar putea analiza o situație spirituală a unei femei o altă femeie care poate simți

¹¹ Eileen M. Schuller, „Biblical Translation”, în Letty M. Russell, Shannon J. Clarkson, eds., *Dictionary of Feminist Theologies*, Westminster John Knox Press, London, 1996, pp. 30-31.

¹² Barbara Brown Zikmund, „Ordination”, în *Ibidem*, pp. 196-197.

la fel? Cum rămâne cu forma de misticism feminină?¹³ Poate că evitarea termenului de *trup* și înlocuirea cu cel de *carne* ar putea ajuta la depășirea unei mentalități că femeia este inferioară spiritual bărbatului prin creație. Acceptăm diferențele, dar nu și ideea unei inferiorități. Fiecare are valoarea sa prin creație și nu depinde de interpretările noastre.

Ultimul argument important este în conexiune cu cel de sus, anume **funcția iconică** a bărbatului care îl reprezintă în slujire pe Hristos. Dacă Hristos a fost bărbat, atunci și clerul trebuie să fie compus tot din bărbați. Totuși argumentul acesta a fost cel mai puțin acceptat pentru două motive. Primul motiv este acela că în tradiția ortodoxă preotul nu se identifică în momentele principale ale slujirii cu Hristos, dimpotrivă este doar un exponent al comunității prin care se realizează lucrarea lui Dumnezeu. Al doilea motiv, pentru că preotul nu se identifică cu Hristos, de ce o femeie nu ar putea să fie reprezentanta comunității și în loc de mâinile ridicate ale bărbatului preot să fie cele ale unei femei? Există o legătură clară între argumentul antropologic și cel iconic. Dacă accepti diferența antropologică atunci la nivel iconic nici nu se mai pune problema.

Având în minte aceste argumente și contra-argumente, dar și exemplele redată la începutul lucrării, o să încerc fac anumite observații, evident deschise discuțiilor:

- ✓ În opinia mea, teologia modernă și mai ales, postmodernă a ajuns să critice absolut orice. Trebuie să admitem că există anumite greșeli în Biserica Ortodoxă, dar care sunt personale. Adevărat că în teorie lucrurile sunt foarte bine formulate, în schimb derapajele nu sunt scuzabile. Și trebuie acceptat că există. În același timp, putem accepta toate reproșurile? Biserica Ortodoxă prețuiește rolul Maici Domnului în iconomia mântuirii și nu putem susține idei precum aceasta: „Theology regards the figure of the Virgin Mary as the creation of patriarchal desire”(6).¹⁴ Dacă am considera

¹³ Lisa Isherwood, Elizabeth Stuart, *Introducing Body Theology*, Sheffield Academic Press, Sheffield, 1998, p. 68. De asemenea, a se vedea: Teresa of Avila, *The Interior Castle*, Paulist Press, Mahwah NJ, 1979, pp. 67-84.

¹⁴ Lisa Isherwood, Elizabeth Stuart, *Introducing Body Theology*, p. 87.

problema hirotonirii femeilor în virtutea mântuirii, sau cum ar spune Eduard Schillebeeckx, ca o constantă antropologică (7),¹⁵ de ce nu există un limbaj teologic care să susțină această direcție. În majoritatea textelor se vorbește despre înflorirea vieții femeilor (8).¹⁶ Din nefericire, se dorește funcția și nu posibilitatea de a fi de ajutor tuturor și Bisericii ca întreg. Nu neagă nimeni că în istorie și chiar astăzi, femeile sunt neglijate și chiar opresate, dar oare ar trebui privită hirotonia doar ca încă un loc cucerit de femei? Personal aș fi dorit să găsesc în texte ideea că femeile în cler ar aduce un surplus de spiritualitate, de organizare, dar se vorbește doar despre putere și despre societatea patriarhală, care era mai bine să fie matriarhală.

- ✓ Sunt de acord cu Tradiția, nu cu tradiționalismul. Am ajuns să avem în Biserică anumite grupuri de persoane care aduc argumentul Tradiției fără să înțeleagă sensul. Dacă nu a existat tradiția ca în facultățile de teologie să existe teologi și în rândul femeilor, în anumite centre ortodoxe sunt deja implicate. Există alte domenii în care femeile au început să fie o voce importantă. Se luptă să se treacă peste anumite bariere culturale și tradiționale. Se poate accepta ca femeile să intre în altar. Nu văd o problemă cu aceasta. Dacă fata părintelui din exemplul redat la început ar fi intrat în altar, nu cred că cineva din biserică ar fi fost împotriva. În spațiul monahal, maicile au acest drept și nu deranjează pe nimeni. Nici dacă s-ar acorda femeilor din parohii. Însă problema hirotonirii rămâne una foarte sensibilă. Dacă începând de mâine s-ar accepta oficial, ar produce clar schisme în Biserică. Aici se potrivește efectul *Butterfly*. Ar trebui să se re-organizeze întreaga viață bisericească, texte liturgice, rânduieli și mai ales mentalități și

¹⁵ Edward Schillebeeckx, *Christ. The Christian Experience in the Modern World*, SCM Press, London, 1980, pp. 731-743.

¹⁶ Joyce Mercer, „Feminist and Womanist Practical Theology”, în K. A. Cahalan, G. Mikoski, eds., *Opening the Field of Practical Theology*, Rowman & Littlefield, Lanham, 2014, p. 97. De asemenea, a se vedea: D. Kiesser, *Catholic Sexual Theology and Adolescent Girls: Embodied Flourishing*, WLU Press, Waterloo, Canada, 2015, p. 58.

chiar anumite puncte teologice. Părerea mea personală este că problema ridicată asupra hirotonirii femeilor aduce întreg pachetul de idei feministe, cum ar fi adoptarea limbajului inclusiv, chiar pentru anumite realități teologice insurmontabile. Cum credeți că ar putea fi acceptat în Biserica Ortodoxă ca Dumnezeu Tatăl să fie numit Dumnezeu Mama, Fiul să fie numit Fiica? Aici nu e vorba de tradiționalism, ci cred că e vorba de revelație. Dacă se poate spune că „întreaga hristologie este interpretare” (9),¹⁷ de ce nu am spune și despre Creștinism că este doar interpretare și că toată această poveste nu are nimic adevărat sau revelat în ea? Care ar fi diferența între adevăr și reconstituire?

- ✓ În viața Bisericii Ortodoxe din țările în care Ortodoxia este încă majoritară, problema hirotonirii femeilor este *a casus irrealis*. Am exemplu clar Biserica Ortodoxă din România unde există un singur precedent cu o fată care a apărut în presă și a cerut Patriarhului să fie prima femeie hirotonită din România. Evident, cererea a fost motiv doar de presă și atât. Problema spiritualității și a mântuirii nu ține de hirotonie ci de viață. A avea o viață sfântă este o chemare pentru toată lumea, nu doar pentru cler. Acolo ar trebui să fie lupta, pentru locurile sfințeniei, care nu sunt deloc dependente de funcțiile clericale. Personal nu consider preoția un ideal pentru viața mea bisericească, dimpotrivă un act de curaj care presupune *să fi preot înainte de a fi preot* în sensul acesta instituțional.
- ✓ Un ultim gând referitor la această problemă mă trimite la realitatea că în Bisericile protestante și anglicană femeile sunt hirotonite. Ar trebui ca Biserica Ortodoxă să intre în dialog cu acestea pentru a observa dacă această decizie a ajutat la dezvoltarea vieții religioase a creștinilor din aceste biserici. Dar să nu uităm că sunt anumite Bisericii ne-ortodoxe care au început să nu mai accepte hirotonia femeilor în bisericile lor,

¹⁷ M. Shawn Copeland, *Enfleshing Freedom. Body, Race and Being*, Fortress Press, Minneapolis, 2010, p. 80.

după ce inițial au acceptat această practică. Și aceasta ar trebui să ne dea de gândit.

**Drd. Doru Marcu,
Facultatea de Teologie Ortodoxă,
Universitatea din Craiova**

Înălțarea Domnului în scrierile testamentare

Temei pentru credința în Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos găsim în Sf. Evanghelie de la Marcu, în versetul 19 din capitolul 16, unde se spune că Iisus S-a Înălțat la cer și a sezut de-a dreapta Tatălui. Această afirmație din Evanghelie este de fapt credința pe care au avut-o cei care au știut despre Înălțarea Domnului Hristos, și înainte de a fi Evanghelia a fost credința în acest eveniment, și înainte de a fi scrisă Evanghelia de la Luca, care fără îndoială ca la început a fost o scriere la care au ajuns puțini.

În orice caz Sf. Evanghelist Luca nu a avut în vedere Evanghelia pe care a scris-o ca o carte de circulație, ci a avut-o în vedere ca o carte adresată unei anumite persoane pe care a informat-o despre cele petrecute în legătură cu Domnul Hristos, și cuprinde în Evanghelia sa, în câteva versete, foarte pe scurt, și cele în legătură cu Înălțarea Domnului Hristos. În Sf. Evanghelie de la Marcu este un singur verset, în Sf. Evanghelie de la Luca sunt câteva versete din cap. 24. Sf. Evanghelist Luca doar relatează Înălțarea, nu face nici o apreciere asupra Înălțării, nu face aprecieri de teologie, adânciri, ci doar prezintă evenimentul și reia cele în legătură cu Înălțarea Domnului Hristos și în Faptele Apostolilor, la începutul cărții în cap. 1, unde sunt câteva versete lamuritoare în legătură cu Înălțarea Domnului Hristos.

Însă cele scrise de sf. evangheliști au ajuns la cunoștința oamenilor după ce s-au răspândit cartile respective, Evangheliile. Ori înainte de aceasta, Biserica a învățat. Sf. Apostol Pavel în Epistola I către Timotei are cuvântul că e mare taina creștinătății, Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, S-a vestit de ingeri, S-a propovăduit între neamuri, S-a crezut în lume și S-a înălțat întru slava (I Timotei 3, 16). Deci și Înălțarea este cuprinsă în aceste cuvinte ale Sf. Apostol Pavel. Bineînțeles că și Epistola I către Timotei a fost o carte ocazională și o carte care nu a avut circulație foarte repede și o circulație foarte mare.ⁱ

Sf. Evanghelist Luca în relatarea sa despre Înălțarea Domnului Hristos spune că Domnul Hristos i-a luat pe ucenicii Săi, i-a dus spre

Betania si acolo Și-a ridicat mainile, i-a binecuvântat si pe cand ii binecuvanta, S-a departat de ei si S-a înaltat la cer (Luca 24, 50-51). Atat spune despre Înaltarea propriu-zisă. În legatura cu Înaltarea mai afirma Sf. Evanghelist Luca si ca ucenicii s-au inchinat Mantuitorului si apoi s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare si erau totdeauna în templu, laudand si binecuvantand pe Dumnezeu (Luca 24, 52-53). Asta e tot ce scrie Sf. Evanghelist Luca în Evanghelia de la Luca. Domnul Hristos S-a înaltat la cer - e foarte important sa reținem lucrul acesta - binecuvântând.ⁱⁱ

Și e important să știm și să reținem că Sf. Evanghelist Luca nu se mulțumește doar cu o apreciere fugitiva asupra faptului ca Domnul Hristos S-a înălțat binecuvântând, ci adaugă îndată: "Și pe când îi binecuvanta S-a depărtat de ei și S-a înaltat la cer". Am putea zice ca e un fel de atentionare. Ar fi o informare si o atentionare. Informarea ca Domnul Hristos Si-a ridicat mâinile și i-a binecuvantat pe cei care erau de față. Nu au fost mulți de fata, au fost ucenicii Mantuitorului nostru Iisus Hristos și poate au mai fost si altii, nu ni se spune, în orice caz Biserica invata ca a fost de față și Maica Domnului. Si dupa ce informeaza ca Si-a ridicat Domnul Hristos mainile si a binecuvantat pe cei care erau de fata, mai zice o data: "Si pe cand ii binecuvanta, - atentionand, fiti atenti, ultimul gest pe care l-a facut Fiul lui Dumnezeu intrupat aici pe pamant este acela ca i-a binecuvantat pe oameni - S-a despartit de ei si S-a înaltat la cer".ⁱⁱⁱ

În legătura cu Înaltarea Domnului Hristos mai avem relatari si în Faptele Sf. Apostoli de unde aflăm, între altele, că Domnul Hristos a mai stat cu ucenicii Săi încă 40 de zile după Învierea Sa din morți, de aceea Înaltarea ca sarbatoare este totdeauna în a 40-a zi după Paști, într-o zi de joi. Tot în Faptele Apostolilor Sf. Evanghelist Luca relatează că au apărut lângă ucenicii Domnului Hristos doi îngeri care le-au spus: "Barbați galileeni, de ce stati privind la cer? Acest Iisus pe care L-ati vazut înaltându-Se, așa va și veni" (Fapte 1, 11). Deci i-a incredintat despre a doua venire a Mântuitorului Hristos.^{iv}

E important de reținut, și nu ține de taina Înaltarii, de faptul Înaltarii, aceea că după ce Domnul Hristos S-a înaltat la cer sau în timpul cand se înalta la cer, cat L-au mai văzut ucenicii și după aceea, ucenicii s-au inchinat Domnului. Nu a fost pentru prima dată când s-au inchinat, avem și alte relatări în Sf. Evanghelie ca ucenicii s-au inchinat Domnului Hristos, sau si altii s-au închinat Domnului

Hristos. De exemplu tanarul bogat, femeile mironosite, cand s-au întâlnit după Inviere cu Domnul Hristos, se spune ca s-au inchinat Lui. Magii s-au închinat Domnului Hristos la Nașterea Lui din Preasfanta Fecioara, îndată după ce S-a nascut; au fost mai multe situatii cand Domnul Hristos a primit închinare din partea oamenilor, dar la Inaltare a fost închinarea pe care i-au adus-o ucenicii ca Celui ce S-a inaltat la cer.^v

Sf. Apostol Pavel în Epistola catre Filipeni, in cap. 2 are cateva ganduri in legatura cu Inaltarea Domnului Hristos, dar nu cu Inaltarea ca eveniment, ci cu Inaltarea ca fapt recunoscut de catre Dumnezeu si de catre sufletul omenesc. Si anume, porneste cu faptul ca doreste ca in credinciosi sa fie simtirea care a fost in Iisus Hristos: "Sa aveti in voi simtirea care a fost in Iisus Hristos". Asa isi incepe Sf. Apostol Pavel gandurile in legatura cu aceasta. Si spune ce simtire are in vedere: "Care, in chipul lui Dumnezeu fiind, nu a tinut ca la o prada la asemanarea Sa cu Dumnezeu, ci S-a desertat pe Sine chipul robului luand si ascultator facandu-Se pana la moarte si moarte de cruce".^{vi}

Și adaugă: "Pentru aceea si Dumnezeu L-a inaltat pe El si I-a daruit Lui nume mai presus de orice nume, ca intru numele lui Iisus tot genunchiul sa se plece, al celor ceresti, al celor pamantesti si al celor de dedesubt si toata limba sa marturiseasca ca Domn este Iisus Hristos intru marirea lui Dumnezeu" (Filipeni 2, 5-11). In cuvintele acestea, Sf. Apostol Pavel are in vedere Intruparea Fiului lui Dumnezeu, Jertfa Fiului lui Dumnezeu, bineinteles Invierea, si pomeneste in special Inaltarea, ca "L-a inaltat pe El si I-a dat Lui nume mai presus de tot numele". De aceea a facut acestea, "ca in numele lui Iisus tot genunchiul sa se plece, al celor ceresti, al celor pamantesti si al celor de dedesubt si sa marturiseasca toata limba ca Domn este Iisus Hristos intru marirea lui Dumnezeu".^{vii}

Sf. Apostol Pavel in Epistola către Filipeni are în vedere conceptia de atunci despre lume, despre univers. Si priveste universul ca o existenta in trei etaje: pamantul la mijloc, pe care traiesc oamenii, sus cerul si sub pamant, iadul. "L-a inaltat pe El si I-a daruit Lui nume mai presus de tot numele ca intru numele lui Iisus tot genunchiul sa se plece", adica orice om sa recunoasca Inaltarea si sa aduca marire lui Dumnezeu, marire Mantuitorului ca Celui inaltat. Si aceasta sa o faca - genunchii sa si-i plece - "si cele ceresti, si

cele pamantesti, si cele de dedesubt". Toate categoriile de oameni care exista.^{viii}

Sf. Apostol Pavel, se înțelege, vorbește în limbajul oamenilor de atunci, în concepția de atunci, care nu e o concepție care trebuie neapărat să rămână așa cum a prezentat-o Sf. Apostol Pavel - că și când ar zice cineva: pai, dacă a zis Sf. Apostol Pavel că e așa, atunci așa - e un fel de a vorbi în fond. Pentru că acum numai Dumnezeu știe unde mai e susul și unde mai e josul, dacă e vorba după concepțiile de acum, care sunt concepții științifice și care nu pot fi în general contestate. Acestea nu sunt lucruri care țin de credință. De credință ține faptul că Dumnezeu e conducătorul și toată randuiala care este e făcută de Dumnezeu.^{ix}

Înălțarea Domnului

Mântuitorul nostru Iisus Hristos, după ce a suferit patimi înfricoșate, răstignire și moarte de care s-au înfricoșat nu numai firea omenească ci și schimbat și stihiiile cerului și a pământului, văzând răbdarea cea mai presus de fire omenească a treia zi a înviat din mormântul cel pecetluit și străjuit cu strajă puternică, arătându-se pe sine biruitor al morții și stăpân al vieții.

După sfânta Sa înviere din morți s-a arătat femeilor mironosițe care mergeau să ungă cu mireme trupul Domnului - neștiind că a înviat, apoi s-a arătat sfinților Săi ucenici și apostoli care se risipise plini de întristare și frică, despărțiți acum de învățătorul lor Iisus Hristos și pe care îi binecuvintează. La 8 zile s-a arătat Sfântului Apostol Toma, zicându-i să nu fie îndoielnic de învierea cea din morți, ci să fie credincios. Apoi Domnul s-a arătat multora din cei care credeau întrânsul ca să-și arate și mai mult puterea Sa dumnezească prin învierea din morți. Ba încă și mai mult a petrecut în mijlocul poporului alături de ucenicii Săi timp de 40 de zile, învățând și tămăduind pe cei bolnavi flămânzind și însetând, mâncând și ospătând în mijlocul oamenilor păcătoși, arătându-se prin aceasta că este om și Dumnezeu, care a venit în lume să cheme la mântuire pe toți cei osteniți și împovărați de jugul păcatelor. Îl vedem pe Domnul plin de milă și bunătate în pridvorul lui Solomon la scaldătoarea oilor „unde zăcea mulțime de bolnavi orbi și schiopi, uscați” cum vindecă pe un slăbănog care a așteptat 38 de ani în suferință. Îl vedem pe Domnul stând de vorbă cu o femeie păcătoasă samarineancă lângă fântâna lui Iacov, cerându-i apă să bea, fiind

însetată firea omenească, dar o minune , Cel care a cerut apă trecătoare dăruiește samarinencei apa cea vie apa cea veșnică , apa iertării păcatelor.

Călătorind Domnul pe cale cu ucenicii Săi și întâlnind un orb din naștere ,Sfinții Apostoli îl întreabă „ Invatatorule, cine a pacatuit acesta sau părinții lui de s-a născut orb? ” dar Domnul Doctor al sufletelor și al trupurilor vindecându-l le-a răspuns „Nici el n-a pacatuit, nici părinții lui ci ca sa se arate in el lucrarile lui Dumnezeu” . Iată iubirea cea mare de oameni a Lui Dumnezeu, iată cele două firi a lui Hristos , firea omenească și firea dumnezeiească lucrătoare în mijlocul poporului. Înălța la cer cu trupul ca noi să fim și mai tari în credința noastră față de

Dumnezeu care nu se desparte de sânurile părintești ci cu noi cei de pe pământ locuind împreună ca un om astăzi de pe Muntele Măslinilor se înălța cu trupul cel înviat și transfigurat de pe pământ la cer în slavă și firea noastră cea căzută înălțându-o cu milostivirea Sa ,făgăduindu-ne tuturor ca va fi cu noi până la sfârșitul veacurilor.

Praznicul Înălțării Domnului nostru Iisus Hristos are un caracter de mărire de încununare a operei mântuitoare a Lui Hristos Domnul. Cum Cel coborât cu smerenie pe pământ suferind chinuri și moarte pentru mântuirea noastră astăzi se Înălța în slavă cerească șezând de-a dreapta Tatălui în ceruri, unde din veci a fost biruitor al morții, Împărat al slavei și înviator al firii noastre omenești „Căci cunoasteti harul Domnului nostru Iisus Hristos, ca El bogat fiind, pentru voi a saracit, ca voi cu saracia lui sa va imbogatiti” . În cartea Faptele Sfinților Apostoli aflăm că după patimă și învierea Sa din Morți Mântuitorul Hristos timp de 40 de zile s-a arătat pe sine cu multe semne doveditoare, vorbind despre cele ale Împărăției lui Dumnezeu până în ziua când s-a înălțat la cer după ce prin Duhul Sfânt a dat poruncile Sale apostolilor pe care ia ales.(Fapt. Ap. cap. I, 2-3), retrăgându-se apoi din Ierusalim spre Betania pe Muntele Măslinilor unde a învățat pe ucenicii săi să propovăduiască evanghelia la toată făptura apoi ridicându-și sfintele Sale mâini i-a binecuvântat pe dânșii și despărțindu-se de dânșii S-a înălțat la cer (Luca cap. XXIV. 50.) Iar când se înălța El , ei priveau la cer cu ochii ațintiți și iată doi bărbați au stat lângă El îmbrăcați în hai albe zicând celor ce priveau la cer: „Bărbați galeeleni ce stați uitându-vă la cer? Acest Iisus care s-a înălțat de la voi la cer astfel va și veni precum l-

ați văzut înălțându-se”^x

Înălțarea Domnului cu trupul de pe pământ la cer este pentru oameni chezașia mântuirii și îndumnezeirii noastre după cuvintele Domnului care îndemna pe Sfinții Apostoli cât și un indemn și pentru noi toți . Când Mântuitorul Iisus Hristos se înalță la cer făgăduiește Sfinților Apostoli că nu-i va lăsa orfani văzând mâhnirea lor sufletească la despărțire .Le făgăduiește că va fi cu dânșii până la sfârșitul veacurilor (Matei XXVIII.20) iar în rugăciunea arhierască rostită către Tatăl zice: „ Dar nu numai pentru aceștia mă rog ci și pentru cei ce vor crede întru Mine după cuvântul lor” , deci se roagă și pentru noi toți care credem Lui și împlinim poruncile Lui făcându-ne fii ai Lui „Slava pe care Tu Mi-ai dat-o ,le-am dat-o lor ca să fie una ,precum noi una suntem. Eu întru ei și Tu întru Mine ca ei sa fie desavarsiti intru unime si să cunoască lumea că Tu m-ai trimis și ca i-ai iubit pe ei cum M-ai iubit pe Mine” .^{xi}

Prin sfânta Sa înălțare Mântuitorul Iisus Hristos ,unește cele cerești cu cele pământești ,deschide calea către cer a fiecărui dintre noi și ne asigură de marea Sa iubire față de noi, dorind ca să fim împreună cu El după cuvintele „Parinte, voiesc ca, unde sunt Eu, sa fie impreuna cu Mine si aceia pe care Mi i-ai dat, ca sa vada slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru ca Tu M-ai iubit pe Mine mai inainte de intemeierea lumii” .^{xii}

Iată ce loc și ce cale de fericire veșnică ne pregătește Mântuitorul Iisus Hristos. La ce înălțime ne ridică unindu-ne cu Dumnezeu și făcându-ne una cu El.

Înălțarea Domnului sărbătorită în vechime odată cu Rusaliile:

Cea mai veche mențiune despre sărbătoarea Înălțării Domnului o găsim la Eusebiu din Cezareea, în lucrarea "Despre sărbătoarea Paștilor", compusa în anul 332. Din aceasta lucrare reiese ca înălțarea Domnului era sărbătorită în acea vreme odată cu Rusaliile, la 50 de zile de la Învierea lui Hristos. Spre sfârșitul secolului al IV-lea, începutul secolului V, sărbătoarea Înălțării s-a despărțit de cea a Pogorârii Sfântului Duh (Rusaliile), fiind prăznuită în a 40-a zi după Înviere, dată care va rămâne stabilită pentru totdeauna în calendarul bisericesc.

Înălțarea Domnului - deplina Îndumnezeire a firii umane asumate:

Înălțarea lui Hristos întru slava și sederea Sa de-a dreapta Tatălui

este chipul deplinei îndumnezeiri a umanității Lui. Prin toate actele Sale, întrupare, moarte, înviere El a îndumnezeit treptat firea omenească pe care a asumat-o, dar prin Înălțare a transfigurat-o pe deplin. Datorita transfigurării supreme a trupului Său, Hristos poate deveni interior celor care cred în El. Înălțarea Domnului nu înseamna retragerea Sa din creație, pentru ca El continua să fie prezent și lucrător prin Sfântul Duh. ^{xiii} Înălțarea cu trupul la cer este o mărturie a faptului că omul a fost creat pentru veșnicie, căci Fiul nu Se înfățișează Tatălui numai ca Dumnezeu, ci și ca Om.

Hristos prin Înălțarea Sa, nu arată doar unde trebuie să ajungă omul, ci se face cale și putere, ca omul să ajungă la această stare. El sade pe tronul dumnezeiesc al slavei, dar și locuiește în inima celor ce-L iubesc. Așa putem înțelege paradoxul: Hristos este înălțat și în drum spre înălțare cu fiecare dintre noi.

Înălțarea Domnului - Ziua Eroilor:

Prin hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din anii 1999 și 2001, sărbătoarea Înălțării Domnului a fost consacrată ca Zi a Eroilor și sărbătoare națională bisericească. În această zi, în toate bisericile din țară și străinătate se face pomenirea tuturor eroilor români căzuți de-a lungul veacurilor pe toate câmpurile de luptă pentru credință, libertate, dreptate și pentru apărarea țării și întregirea neamului.

Pentru Biserica , prin înviere și înălțare a început să răsară o nouă epocă, veacul viitorului și al restabilirii eshatologice în slava lui Dumnezeu, de vreme ce prin aceste evenimente nu avem numai o „suire” a lui Hristos la putere și la slavă, ci și o „suire” a omului la deplinătatea soteriologică și eshatologică. Cei care acceptă credința în înviere și înălțare sunt întorși cu fața către viitor și către venirea din nou a lui Hristos.

Concluzii

“Înălțarea lui Hristos cu trupul la cer și sederea Lui de-a dreapta Tatălui înseamna ridicarea Lui ca om la treapta de suprema eficacitate asupra celor ce cred. În această sta puterea și slava suprema la care S-a urcat Hristos prin Înălțarea la cer. “Trupul domnesc”, ridicat nu numai la cer, ci “la cerul cerului”, “mai presus de toată autoritatea și stăpânirea și de tot numele și demnitatea”,

care e numit de Isaia "muntele lui Dumnezeu si casa lui Dumnezeu asezata pe varful tuturor muntilor", salasluieste in acelasi timp in intimitatea cea mai profunda a celor ce cred si se face vadit in intimitatea celor ce s-au curatit de patimi, ca "loc" prin care si din care izvoraste toata puterea de sfintire si de indumnezeire a noastra. Aceasta paradoxala coincidenta între tronul dumnezeiesc și intimitatea noastra se datoreste faptului ca insusi trupul omenesc al Domnului șade pe tronul dumnezeiesc.

Pentru creștinismul de la inceput, așa cum a fost mentinut în Ortodoxie, Înaltarea trupului Domnului la cer e înaltarea noastra însasi, înaltarea din patimile noastre, în unitate cu El, înaltarea inceputa pentru noi prin înaltarea Domnului, dar avand sa se continue până la desăvârșirea ei.

Pr. drd. Florin Vânătoru

Preotul Alexandru Dobrescu - apărător al Bisericii și al neamului

Preotul Alexandru Dobrescu s-a născut la 17/31 martie 1884 în localitatea Godinești, din județul Gorj, mai precis în satul Arjoci, aparținător al acestei localități. Primii ani ai vieții îi petrece pe meleagurile natale, unde primește de la părinții săi o educație creștină și un exemplu moral deosebit, oglindit mai târziu chiar în persoana celui ce va fi preotul Alexandru. Nu ne îndoim nici de faptul că încă din copilărie a mers de nenumărate ori la marea lavră de la Tismana, călcând pe urmele Sfântului Nicodim și simțind duhul rugăciunii și al chemării lui Dumnezeu. Tot acolo, uimit și atras de marea smerenie și putere a cuvântului a părinților slujitori, a ales ca să-și încredințeze viața lui Dumnezeu și să îi slujească lui cu toată ființa și puterea. Studiile școlii primare le-a urmat în satul natal, acolo unde a aprofundat noțiunile religioase aflate deja de la părinții săi. Neîngropându-și talantul înțelepciunii dat de Dumnezeu, tânărul Alexandru a ales să urmeze calea studiului și să nu rămână doar la lucrul gliei străbune, precum făceau majoritatea tinerilor de vârsta sa. Anuarele eparhiale arată în unanimitate că este absolvent de seminar superior (de gradul II). Primii ani ai pregătirii sale teologice i-a făcut la Seminarul din Râmnicu Vâlcea, iar apoi și-a continuat studiile la cel Central, din București, acumulând o vastă cultură teologică, dar și generală, având cunoștințe în foarte multe domenii. Încă din anii tinereții era abonat al Gazetei *Matematica*, lucru ce ne arată că pasiunile acestuia nu erau axate doar pe domeniul în care urma să își desfășoare misiunea, ci se extindeau și asupra științelor exacte care necesitau o anumită pregătire în domeniu, precum și abilități speciale pentru a fi înțelese și deslușite în mod deplin.

După terminarea studiilor s-a căsătorit cu Teodora Dobrescu, originară din satul Brebina, județul Mehedinți. Avea să intre într-o familie bogată din punct de vedere spiritual și material, dar și valoroasă în ceea ce privește membrii ei. Soția sa era fiica preotului Ioan Predescu care slujea în Baia de Aramă și reprezenta o figură

impunătoare a Bisericii, strănepoata preotului Iordache, cel care fusese sufletul construcției bisericii ungurenilor din Titerlești, precum și nepoata învățătorului Nicolae Predescu. La 1 mai/15 mai 1907 teologul Alexandru a fost hirotonit preot pe seama parohiei Bala de Sus. În această parohie activează timp de doar un an și câteva luni, la 1 octombrie 1908 obținând transferul la Parohia Titerlești care fusese înființată la aceeași dată. Până la momentul respectiv, satele care formau noua parohie fuseseră afiliate la diferite parohii din zonă, aflate la o distanță considerabilă, viața spirituală a populației fiind oarecum slăbită. Numirea părintelui Alexandru a fost un moment providențial pentru întreaga comunitate. Spirit tânăr și energic, tânărul preot a început încă din primul an să desfășoare o activitate bogată atât din punct de vedere spiritual, cât și administrativ. Oamenii s-au atașat cu rapiditate de păstorul lor care le bătea destul de des în poartă pentru a-i întreba de sănătate, dare și de nevoile materiale pe care le aveau. În grijă avea două biserici care necesitau mai multe îmbunătățiri. Cu sprijinul locuitorilor parohiei, părintele a luat măsurile necesare pentru ca bisericile să arate așa cum se cuvine, dovedindu-se un bun gospodar. A fost binecuvântat de Dumnezeu cu trei copii: Ilie, Ileana și Mihail.

La câțiva ani distanță de la numirea sa, părintele avea să răspundă la o nouă chemare, aceea de a sluji neamul și patria. Izbucnirea Primului Război Mondial a angrenat în operațiunile de pe front și o pleiadă de slujitori ai Bisericii care să ofere ostașilor asistența religioasă, dar și sprijinul moral în acele momente de grea încercare. La 15 august 1916, clopotul bisericii parohiale anunța mobilizarea pentru front, același glas chemând la înalta slujire a țării și pe părintele Alexandru Dobrescu. Numele său nu apare în listele oficiale, însă participarea sa pe câmpul de luptă este consemnată în diferite documente ale vremii și confirmată de mai mulți vârstnici care au cunoscut pe părintele, precum și de o însemnare de pe un minei: *Întru această lună, 20 august 1916, nefiind nici un coleg de-ai mei, fiind mobilizați la război am făcut eu serviciul religios la această biserică. Dumnezeu să-i păzească pe colegii mei de răpirea și ghearele barbarilor străini și să vină sănătoși. Părinte D.M. Doandeaș.* Cu toate că nu a luptat cu arma la piept, părintele a fost alături zi și noapte de ostași, oferindu-le povețe la clipe grele și întărindu-i în credință pentru a păstra nădejdea biruinței și a întoarcerii la casele lor. Sfânta Liturghie era oficiată adesea pe front, ostașii fiind împărtașiți cu Sfintele Taine

după ce își mărturiseau păcatele. Părintele purta mare grijă ca Sfânta Împărtășanie să fie medicamentul cel mai de preț pentru ostași care să le aline durerile provocate de răni, dar și dorul pentru cei dragi. Această grijă a avut-o părintele până la sfârșitul vieții sale cu credincioșii din parohia sa, fiind prezent mereu în mijlocul lor pentru a le da ca arvună a vieții veșnice Trupul și Sângele Domnului. Referitor la activitatea de pe front, părintele a participat la glorioasele bătălii din Moldova, unde a avut un rol însemnat. Părintele ținea mereu Sfânta Cruce în mână, îmbărbătând pe ostași, iar după victoria de la Mărășești a primit trei decorații de la generalul Eremia Grigorescu și de la mareșalul Alexandru Averescu, anume ordinul „Meritul Militar”, clasa I și „Virtutea militară”. Părintele a mai primit și alte decorații după numirea mareșalului Averescu în funcția de ministru de război. Se pare că acesta, pe lângă decorații și citări pe ordine de front, i-a oferit părintelui și o substanțială sumă de bani. Pe lângă aceste onoruri, chiar regele Ferdinand, în decretul de decorare a Patriarhiei Române, pentru recunoașterea meritelor Bisericii în salvarea țării, îl nominalizase și pe preotul Alexandru Dobrescu printre cei mai destoinici preoți ce se remarcaseră în acele momente de cumpănă pentru țara cea greu încercată. Aceste semne de recunoaștere nu ne arată altceva decât importanța activității pe care a întreprins-o părintele pe frontul războiului, fiind alături de oștirea română, atât în clipele de bucurie, cât și la momentele de înfrângere și de întristare. După cum reiese din relatările bătrânilor, se pare că părintele a luat parte și la evenimentele prilejuite de prohodirea Ecaterinei Teodoroiu, eroina de la Jiu, precum și la strămutarea rămășițelor ei pământești la Tîrgu Jiu.

Reîntors acasă, părintele a găsit biserica fără clopot și fără numeroase icoane sfinte și de preț, găsise satul mult mai sărac, atât din punct de vedere financiar, căci animalele fuseseră confiscate sau sacrificate, dar și din punct de vedere al pierderilor omenești din timpul războiului. Războiul lipsise satul de 28 de bărbați, după cum reiese dintr-o evidență păstrată în arhiva parohiei. Cu toate că preotul nu luptase cu arma în mână, cruntul război nu l-a lăsat să plece nevătămat. Nicolae Titerlea spune că în cadrul bătăliei de la Mărăști, în urma aprigei confruntări de la Măgura Cașin, părintele, fiind în rândul luptătorilor, și-a pierdut auzul de la urechea stângă din cauza groaznicelor bubuituri de tun, fapt ce l-a afectat toată viața.

La scurtă vreme, părintele și-a reluat activitatea pastorală în comunitatea care îi dusesese dorul în acești ani grei. Mai întâi a achiziționat un nou clopot pentru biserica din Titerlești, deoarece în primăvara lui 1917, nemții topiseră vechiul clopot, cu toate că fusese ascuns sub albia râului de către un grup de credincioși. A avut o contribuție însemnată în acțiunea de împrumut a țăranilor, în condițiile în care mare parte din proprietățile din zonă aparțineau moșierului Vernescu. În anul 1924 a fost numit profesor la nou-înființatul gimnaziu din Baia de Aramă, precum și la școala din Titerlești, unde s-a ocupat cu multă dragoste și dăruire de tinerele suflete. Dat fiind faptul că în cel de-al Doilea Război Mondial învățătorii Nicolae Bunceanu și Nicolae Crăciunescu de la Titerlești au fost mobilizați pe front, părintele a deținut o scurtă perioadă, anume până în 1942 și funcția de învățător, desăvârșind rolul său formator în viața tinerelor vlăstare. Tot în aceeași perioadă a fost și ajutor de primar, ocupându-se de cele mai importante treburi ale comunei din cauza faptului că primarul era puțin știutor de carte. Părintele nu uitase nici acum, la două decenii distanță teroarea războiului și frica prin care trecuse. Se gândea la cei rămași acasă, cu frica că nu vor mai revedea niciodată pe cei plecați la luptă. O măsură deosebită luată de părintele Alexandru Dobrescu și sprijinită de primar, a fost aceea de a ajuta pe copiii săraci sau pe cei cu tatăl plecat pe front, cu o masă caldă ce se servea la primărie. El apelase la familiile mai înstărite ca să pregătească mâncarea și să o aducă la primărie, unde amenajase o cantină. De această inițiativă socială au beneficiat 17 copii săraci, multe familii mai înstărite din sat răspunzând cu entuziasm dorinței părintelui veneau zilnic la orele prânzului la primărie cu oalele cu mâncare și turta caldă. În timpul acestui război și-a pierdut pe fiul său cel mic, Mihail, care și-a dat viața pe câmpul de luptă pentru apărarea hotarului stăbun.

La 9 martie 1937, din inițiativa și cu sprijinul părintelui Dobrescu s-au început lucrările de zidire ale unei noi biserici în satul Brebina. În acest proiect, sfinția sa a reușit să angreneze mai mulți oameni de seamă care au contribuit cu sume importante de bani, materiale, dar și zile de muncă. Lucrurile mergeau foarte bine, noua construcție înălțându-se cu rapiditate. Greutățile pricinuite de cel de-al Doilea Război Mondial, precum și devalorizarea monetară au întrerupt lucrările din cauza lipsei de fonduri. Cu toate acestea,

părintele nu s-a dat bătut, ci a continuat să caute resurse pentru a finaliza construcția. Înainte de mutarea sa la Domnul, parcă presimțindu-și sfârșitul, a rostit către o femeie din sat cuvintele: *Mamă Ană, dă și dumneata ceva că știu că ai ca să acoperim biserica să nu cadă căci e păcat de ea și voi mai vedea eu de unde mai adun. Apoi, s-o găsi cineva care să vină să o termine...* La 16 mai 1949, părintele Alexandru se muta în lumea celor dreپți, așteptând obșteasca Înviere alături de vechea bisericuță din Brebina, simetric cu noua construcție. La momentul respectiv, sfinția sa reușise să realizeze zidăria bisericii, precum și o parte din acoperiș, acesta fiind finalizat după moartea sa prin directa implicare a soției sale, preoteasa Teodora.

Biserica a fost terminată abia după 47 de ani de către un preot la fel de harnic și iscusit ca preotul Alexandru, de către tânărul preot Vasile Ganțu care de când a luat în primire parohia a reluat lucrările, sfințirea având loc la 29 septembrie 1996. În această jumătate de veac a fost adăpost pentru oi, intenționându-se să fie demolată. Prin părintele Vasile, visul părintelui Alexandru s-a materializat, iar în semn de iubire și de prețuire, inițiatorul proiectului a fost pictat în pronaos pentru a i se păstra veșnică și nestrămutată amintirea în aceste locuri.

Victor Muscalu,
Student în cadrul Facultății de Teologie din Craiova

ANUL OMAGIAL:

Marea Unire din 1918, un crez și o simțire românească

Marile instituții ale țării noastre se străduiesc să reamintească poporului și lumii întregi că în anul acesta se împlinește un veac de la cele mai profunde evenimente istorice ale neamului nostru românesc, și anume: unirea tuturor celor nouă provincii locuite de români într-un singur stat suveran, România. Această sfântă împlinire aduce aminte astăzi că noi, cei ce viețuim pe aceste meleaguri, împărtășim dintotdeauna un crez și o singură simțire românească.

Societatea concretă ne ține legați de prezent și de viitorul imediat. Amintirea unui eveniment istoric important ne plasează pe o axă a timpului, solidari cu istoria, cu neamul nostru și cu urmașii noștri. Rectorul și acad. Ioan Aurel Pop afirma într-o conferință că istoria nu studiază trecutul, ci prezentul oamenilor din trecut. Mai mult, dorința de a fi cu toții împreună a fost susținută și alimentată continuu de către preoții Bisericii noastre, numită de marele poet Mihai Eminescu maica neamului românesc. Credința noastră ortodoxă a mărturisit dintotdeauna că Dumnezeu, Care a creat lumea și pe om, lucrează continuu în istorie. Chiar dacă unii istorici au vorbit de noroc în realizarea de la 1918 iar alții de o conjunctură internațională favorabilă, noi creștinii mărturisim iconomia dumnezeiască și lucrarea în lume a purtării de grijă a lui Dumnezeu. Dar, deși pedagogia divină este în toate, ea se prezintă omului ca imprevizibilă, rolul nostru fiind acela de a o înțelege și de a o mărturisi.

Reafirmarea identității naționale

În al doilea rând, momentul 1 decembrie 1918 are rolul de a ne descoperi/întări identitatea noastră națională. Andrei Pleșu sublinia un fapt deosebit de important pentru contextul actual: „Când nu ai o identitate proprie bine definită, profesional, moral, familial, îți trebuie o identitate”. Cea mai la îndemână este o identitate de asta vagă: dom le, sunt român! Români au fost însă cei care s-au străduit să trăiască toți cei de o limbă și o credință împreună într-un singur

stat. De aceea, anamneza evenimentului 1918 ne ajută să formulăm morala istorică și să spunem copiilor: Iată prioritățile strămoșilor noștri! De aceea, criticul și istoricul literar George Călinescu îi numea pe făuritorii Marii Uniri mesianici pozitivi, ca unii care au știut să dea lucrării lor politice o traiectorie pozitivă pentru țară.

Dorința de a părăsi temporar sau definitiv România de către contemporani este un fenomen care tulbură sau frământă inima și conștiința națională a oricărui român – deopotrivă a celui care pleacă și a celui care rămâne. Sărbătorirea împreună a acestui eveniment îl întărește pe românul care trăiește în România, ca unul care nu este singur și părăsit de frații săi; de asemenea, românul care trăiește în Europa sau oriunde în lume se simte parte a României, nu un străin/emigrant.

Cum bine știm, cuvântul Europa înseamnă „cea cu ochii larg deschiși”. Considerăm că tocmai această deschidere a ochilor spre alteritatea celuilalt este o prioritate și azi pe continent. Deci, sărbătorirea Marii Uniri ne descoperă lumii ca români europeni. Este firesc, este nevoie și de diferențe etnice, lingvistice, culturale, religioase ș.a.m.d. pentru a ajunge să ne apreciem, să ne respectăm. Nu în ultimul rând, românii sunt un popor latin și ortodox, un fapt unic în Europa.

În țara mea, Dumnezeu există! Este un mesaj de care Europa are nevoie. Ultimele atentate și exodul celor care războiul le-a distrus țara i-au determinat pe unii europeni să-L așeze pe Dumnezeu la obârșia răutăților. Românii pot da mărturie astăzi europenilor că Dumnezeu este iubire și pace și bunătate și bucurie împreună cu celălalt și viață veșnică.

Nu în ultimul rând, prezența tuturor românilor la acest eveniment național redescoperă guvernanților actuali și celor ce vor urma după dânșii că puterea de a cârmui țara nu le vine din sine, ci de la poporul pe care-l conduc, prin votul democratic și personal. Cum poate românul de azi să sărbătorească un veac de la unirea tuturor românilor?

Auzim aproape peste tot că suntem la coada clasamentului țărilor civilizate, că suntem un popor complexat, ce mizează pe o istorie mitologizată, că ne autodisprețuim sau exagerăm meritele unor români/a națiunii noastre etc. Bucuria întâlnirii la sărbătorirea unui veac de unire într-un singur stat alungă din mintea noastră

orice derapaj, orice neadevăr; văzându-ne împreună adunați spre un singur scop – cu virtuți și neputințe –, ne smerim. Biserica noastră ne învață de două milenii că numai cel smerit are mintea sănătoasă, căci numai acela desființează gravitația egocentrică pentru că se raportează la Dumnezeu și la sfinții Lui.

Apoi, românul care trăiește în România, din prea multa obișnuință cu o administrație coruptă și neputincioasă, reacționează foarte greu la răutățile societății în general, spunându-și că nu-l afectează concret și imediat. În schimb, românul care trăiește în lumea civilizată se bucură aproape tot timpul de o relație corectă și coerentă cu realitatea socială. Pe de altă parte, ispita instituționalizării excesive – observa părintele profesor Constantin Coman – asfixiază mișcarea liberă a persoanei. Mai mult, starea de confort material și social poate o fi una periculoasă, deoarece ea nu trimite și nici nu ajută relația cu celălalt ori cu Dumnezeu Cel iubitor de oameni. Marele nostru istoric Nicolae Iorga atrăgea atenția contemporanilor săi că este o mare primejdie să ajungi să fii mulțumit de tine însuși. Deci, doar împreună – cei din România și cei care trăiesc în afara granițelor ei – putem construi o generație de români europeni mai bună ca a noastră.

În fine, sărbătorirea Marii Uniri actualizează patriotismul meu, îl revigorează și astfel găsesc cu ușurință răspuns bun la întrebarea Dreptului Judecător, Atotputernic și Nemitarnic: Ce ai făcut pentru slava/mântuirea neamului tău?

Prof. dr. Marian Păun

Moștenirea „Școlii de la Hurezi” pe plaiurile „Jiului de jos”: Ctitoria starețului Partenie, în Târnava de Dolj

O categorie aparte de ctitori, prin a căror grijă s-au ridicat sute de locașuri sfinte, o reprezintă ierarhii Bisericii noastre, stareții mănăstirilor sau simpli monahi, care au ales să înalțe pe cheltuiala lor schituri sau însemnate biserici, cele mai multe închinare unor mănăstiri. În această categorie se găsește și Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din localitatea Târnava, județul Dolj. Ridicat în urmă cu trei veacuri și jumătate de ieromonahul Partenie, starețul Mănăstirii Bistrița olteană, sfântul locaș a fost finalizat în zilele domnului Șerban Canta-cuzino, între anii 1686-1687, devenind apoi metoc al Episcopiei de Râmnic.

Între cele mai vechi locașuri de închinare din județul Dolj se numără și Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din localitatea Târnava, fost metoc al Mănăstirii Bistrița vâlceană. Moștenirea cu care vine din negura vremii este fără îndoială pictura murală, care impresionează atât prin originalitate, cât și prin vechimea ei. Cei care au lucrat aici se numără între vestiții zugravi formați în celebra școală de pictură de la Hurezi, în frunte cu Andrei și Neagoe.

Doi zugravi din școala de la Hurezi

Pășind în micuța bisericuță găsim pe perețele vestic din naos pisania pictată în penel cu litere chirilice. Textul încă descifrabil ne amintește de ctitorul principal, egumenul Partenie de la Bistrița, din anul 1686, dar și faptul că execuția valoroasei picturi s-a făcut „prin mila Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu”. Locașul de închinare a fost târnosit „la iulie 6 zile a anului 1694”. De asemenea, în pomelnicul de la Proscomidiar sunt menționate numele ieromonahilor Partenie și Nicodim, precum și ale zugravilor hurezeni Andrei și Neagoe.

Pictura epocii brâncovenesti a preluat multe elemente din arta populară românească, iar meșterii zugravi ai vremii au întemeiat importante școli. Cel mai cunoscut dintre ei este Pârvu Mutu, trecut

de anul acesta în Calendarul Bisericii noastre cu numele Sfântul Cuvios Pafnutie Pârvu Zugravul. La fel de cunoscut este și Konstantinos, grecul care întemeiază la Mănăstirea Hurezi o adevărată academie a picturii bizantine. Interesant lucru e că pictura hurezeană a fost executată în aceeași perioadă cu pictura micului Schit Târnăvița, în ambele locuri găsim pe zugravii Andrei și Neagoe. La Hurezi, în frunte cu meșterul Konstantinos, la Târnava singuri, cei doi aduc în aceste locuri calitățile artistice dobândite, unice prin modul de tratare a compozițiilor și a imaginilor mai apropiate de realitate a sfinților pictați.

Chipuri cuvioase de demult

Biserica fostului schit este construită în plan dreptunghiular, având formă de navă. Pronaosul, despărțit de naos printr-un zid, amintește de vechile biserici mănăstirești. Pictura este cea originală. În pronaos, alături de tablourile votive ale Brâncovenilor, pe perețele nordic se găsește chipul ieromonahului Partenie ctitorul, purtând biserica pe mâini, alături de nepotul său, ieromonahul Nicodim. Tot aici sunt zugrăviți și alți doi membri ai familiei, frații ieromonahului Partenie: Bercea, în veșminte boierești, și diaconul Vlad. O reprezentare a unui călugăr cu metaniile în mână ne arată că în aceste locuri pitorești a existat o veche vatră monahală, începând cu secolul al XV-lea, după o tradiție locală, neconfirmată documentar. Un alt portret valoros despre care putem afirma că este rar întâlnit sau chiar unic în zona Doljului este cel al Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu, alături de fiul său cel mare, Constantin. La sud de ușă observăm și portretul logofătului Badea, indiciu al faptului că și acesta a contribuit la înfrumusețarea bisericuței.

Din această salbă de chipuri cuvioase, înțelegem că pentru ridicarea și bunăstarea schitului de la Târnava de Dolj s-a implicat o întreagă familie, în frunte cu Partenie ieromonahul, venit pe aceste meleaguri de la Mănăstirea Bistrița. În opinia istoricului Ion Donat, venirea lui Partenie aici este o mărturie a faptului că schitul a devenit metoc al Episcopiei Râmnicului. De asemenea, implicarea personală a Sfântului Domnitor Constantin Brâncoveanu a fost datorită faptului că Târnăvița a fost și metoc al Brâncovenilor, cum reiese din unele documente.

Schitul Târnăvița de-a lungul vremii

Cu timpul, clădirile anexe din jurul sfântului locaș au dispărut. Astfel, în 1823, bisericuța a intrat într-un amplu proces de restaurare. Școala de pe lângă schit a funcționat până în anul 1838. O monografie manuscris întocmită de preotul Marin Popescu în anul 1976 amintește și de o întâmplare nefericită. La anul 1914, un incendiu de la o lumânare a distrus aproape complet catapeteasma, „sculptată iscusit de meșteri mari cu icoanele poleite cu aur”, și întreg mobilierul.

Viața monahală din aceste locuri s-a năruit cu timpul, din 1893 vechiul locaș devenind filie parohială a satului Mărăcine. În anul 1932 a devenit parohie de sine stătătoare, iar din 1974 s-a unit din nou cu Parohia Mărăcine, așa cum a rămas până astăzi. Comunitatea mică de aici este păstorită de preotul Ionuț Cotoră.

Respectul nostru față de ctitorii de demult și față de valorosul patrimoniu artistic de la Târnavă este o datorie firească a fiecăruia din noi. Ea trebuie transmisă negreșit generațiilor viitoare, după cum arăta odinioară marele Nicolae Iorga: „Poporul care nu-și respectă trecutul nu are capacitatea de a-și făuri un viitor”.

Prof.drd. Mihnea-Constantin Bălțeanu-Popescu

CUVÂNT DIN AMVON:

Predică la Duminica a II-a din Postul Mare (a Sfântului Grigorie Palama)

“Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Matei 5, 8)

Dreptmăritori creștini,

Ne aflăm în Duminica a doua a Postului Mare, numită și a Sfântului Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului, unul dintre cei mai mari teologi și nevoitori ai Bisericii noastre din secolul al XIV-lea. Perioada Postului Mare este prin excelență timpul înaintării noastre în virtute, în cunoașterea lui Dumnezeu ca Părinte ceresc, prin exercițiul duhovnicesc al pocăinței curate, făcându-ne părtași ai „împărăției Fiului iubirii Sale” (Coloseni 1, 13). Virtuțile își au ființa lor în Dumnezeu, cum ne spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, așadar ele ne unesc cu Dumnezeu atât de mult, pe cât de mult se străvede Dumnezeu în viața și în faptele noastre. În acest sens, Mântuitorul i-a îndemnat pe ucenici: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri.” (Matei 5, 16) Vedem limpede că Dumnezeu se străvede în lucrarea Sa, prin virtuțile noastre.

Astăzi prăznuim pe teologul luminii, pe „sfeșnicul luminii celei dumnezeiești și neînserate”, pe Sfântul Grigorie Palama. După cuvintele Mântuitorului, „nimeni, aprinzând făclie, nu o pune în loc ascuns, nici sub obroc, ci în sfeșnic, ca aceia care intră să vadă lumina” (Luca 11, 33). Astfel, Sfântul Grigorie Palama a teologhisit învățătura Bisericii despre posibilitatea înaintării omului în Dumnezeu, prin curățirea de păcat și prin pocăință adevărată, prin rugăciunea neîncetată și însuflețită de Duhul Sfânt, și mai ales prin dragostea lui Dumnezeu față de acela, până la unirea desăvârșită cu El, prin harul dumnezeiesc necreat. Această învățătură și mai ales experiența ascetică, pe care le-a zugrăvit ca în icoană Sfântul Grigorie Palama, este proprie tradiției patristice și mărturisirii de credință a Bisericii noastre. Ceea ce a învățat Sfântul Grigorie a fost mai ales faptul că înaintarea prin făptuire a virtuților creștine este unită cu

contemplarea sau vederea lui Dumnezeu, fiindcă mintea cu care Dumnezeu l-a înzestrat pe om are mai ales calitatea de a-L căuta pe El și a se adânci nemărginit în cunoașterea și în iubirea Lui. Ca să dobândească această dorință și putere, creștinul are la îndemână Sfintele Taine ale Bisericii și, prin acestea, harul dumnezeiesc nezidit.

În această duminică, învățăm că postul și strădaniile noastre duhovnicești sunt unite cu darurile pe care Dumnezeu le împărtășește celor vrednici și nevoitori. Nu este de ajuns să cugetăm numai la asprimea postului și la durerea sufletului în starea de pocăință, ci trebuie să vedem și darurile care se străvăd prin ele. Nimic din cele prin care ne ostenim, și anume postul, rugăciunea, lacrimile de pocăință, înfrânarea, răbdarea, dragostea către aproapele, nimic din toate acestea nu este trecut cu vederea de Dumnezeu, ci ele agonisesc daruri duhovnicești celor care mai mult se străduiesc.

Însă, Dumnezeu întrece cu mult strădaniile celui vrednic și răpește la Sine pe cel rugător, adică stăruitor în rugăciune, și-l odihnește pe acesta de toată lucrarea cea mai din afară a trupului, dăruindu-i ceea ce Sfântul Grigorie Palama numește „ishia”. Această liniștire sau isihie, pace desăvârșită pe care Mântuitorul Însuși o făgăduiește ucenicilor zicând: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu.” (Ioan 14, 27), este scopul vieții duhovnicești a creștinului, dobândirea curățirii și îndreptării minții prin plâns și rugăciune. Dacă nu ar fi așa, atunci mintea ar căuta să se îndreptățească pe sine, asemenea fariseului amintit în parabola Mântuitorului sau a învățătorului de lege, care venise să Îl ispitească pe Mântuitorul. Deci, mintea celui care se roagă și se nevoiește, se aprinde de dragostea lui Dumnezeu și cheamă la vederea lui Dumnezeu întreaga ființă a omului. Astfel, Sfântul Grigorie Palama îl vede pe cel care se roagă că devine cu totul minte și ochi, răpit de contemplarea lui Dumnezeu, ceea ce îl face statornic și nemișcat în toată făptuirea cea bună.

Nu este de mirare că toată experiența duhovnicească a Sfântului Grigorie Palama este transpusă în scrierile sale, socotind totodată că cele vrednice numai de Dumnezeu nu se pot întotdeauna grai. Cei care l-au cunoscut pe Sfântul Grigorie au dat mărturie despre viața sa aleasă și mai ales despre darurile cu care Dumnezeu l-a înzestrat. Unul dintre aceștia, care i-a scris viața sa minunată și

mai ales faptele sale, Patriarhul Filotei Kokkinos, spune despre el:

„A încerca să parcurgem în parte toate cele făcute de marele Grigorie e aproape imposibil și nu e ușor a egala și compara cele ale lui cu cele ale contemporanilor lui, totuși le-a lăsat din belșug celor de după el să le spună și admire drept semne distinctive cu adevărat proprii și naturale ale acelei mari virtuți și ale acelui mare suflet, și anume: blândețea și smerenia covârșitoare a sufletului; faptul că se ținea tot timpul departe de orice mânie și furie și-i suporta cu îndelungă răbdare pe cei ce se înfuriau împotriva lui și-l întristau și, pe lângă aceasta, voia să le răsplătească după putință cu cuvinte, lucruri și orice alte purtări bune; faptul că nu primea cu ușurință cele grăite la întâmplare împotriva unora, lucru care e firesc aproape la toți oamenii și, înaintea altora, îndeosebi la stăpânitori, din care și împreună cu care vine de multe ori și ocara, și învinuirea celor nevinovați, și dispariția iubirii la cei care nu sunt treji; faptul că era liber nu numai față de cei superiori și mai presus de orice linguseală lipsită de noblețe, dar uneori chiar și duritatea și asprimea față de aceștia, precum, dimpotrivă, purtarea de grijă, bunătatea covârșitoare și iubirea de oameni față de cei umili; răbdarea și nedoborârea în încercări; necedarea covârșitoare față de orice plăcere omenească atât a sufletului, cât și a sufletului unit cu trupul; liniștea, seninătatea, dulceața și grația deplină a inimii, care devenindu-i o deprindere și o calitate substanțială se revărsa și ținea prin simțuri și în afară, arătând pururi în chip minunat comoara bucuriei nespuse ascunsă înăuntru.”¹⁸

Așadar, Sfântul Grigorie Palama ne învață în această duminică să păstrăm comoara cea mai dinăuntru în adâncul inimii și în lucrare. Postul și rugăciunea Bisericii îl împodobesc pe om nu cu haina cea pieritoare a trupului, ci cu frumusețea negrăită a darurilor dumnezeiești, care îmbracă în lumină. Vremea postului este vremea bucuriei celei nepieritoare, fiindcă Mântuitorul nu a fericit pe tot cel care plânge, ci pe cei care își plâng păcatul. Din iertarea ce o primit de la Dumnezeu prin taina Sfintei Spovedanii, se naște bucuria și râvna pentru cele dumnezeiești, pentru săvârșirea a toată virtutea. Este adevărat că vederea lui Dumnezeu este lucrarea sublimă și cea

¹⁸ *Cuvânt despre viața Sfântului Grigorie Palama*, în vol. „Grigorie Palama, Tomosuri dogmatice. Viața. Slujba”, trad. de Diac. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2009, pp. 606-607.

mai înaltă a minții omului, despre care aflăm că s-au bucurat ucenicii Domnului la Schimbarea Sa la Față. Să luăm seama că, în timp ce urcau muntele, se mutau de la trup la duh, părăseau grijile lumii acesteia și Îl urmau negreșit pe Mântuitorul.

Să urcăm și noi muntele vederii celei adevărate a lui Dumnezeu prin credință, prin post și rugăciune stăruitoare, prin mărturisirea păcatelor, prin iertarea semenilor noștri și mai ales prin lucrarea a toată bunătatea. Darurile acestea nu rămân numai ale noastre, ci ele se răsfrâng asupra tuturor în Biserică, fiindcă Dumnezeu lucrează în toți taina mântuirii noastre. Să luăm aminte că postul este unul dintre cele dintâi daruri pe care Dumnezeu le-a făcut omului, fiind încă în raiul desfătării, așadar trebuie să purtăm grijă de el nu doar în virtutea dorinței de a ne ierta Dumnezeu păcatele, ci pentru a ne asemena Lui în iubire. Cu cât ne asemănăm Lui mai mult prin iubire, cu atât îndrăznim către El mai mult. Aceasta ne spune și Sfântul Ioan Gură de Aur: „Podoaba și bogăția noastră nu sunt slugile, hainele și caii, ci virtutea sufletului, bogăția faptelor bune și îndrăznirea către Dumnezeu.”¹⁹ Amin.

**Pr. conf. dr. Adrian Ivan,
Facultatea de Teologie din Craiova**

¹⁹ *Cuvânt la calende*, în vol. „Omilia la săracul Lazăr”, trad. de Pr. Prof. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, p. 14.

RECENZII:

Un consistent tratat de Eshatologie Ortodoxă, semnat de IPS Irineu Popa: „Așteptând pe Cel ce este și Cel ce vine Atotțiitorul”

„Așteptând pe Cel ce este și Cel ce vine Atotțiitorul” este titlul ultimei lucrări semnate de Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei. Publicată la Editura „Mitropolia Olteniei”, Craiova, la sfârșitul anului trecut, cartea însumează 1.879 de pagini.

Preocuparea științifică și activitatea de cercetare a IPS Părinte Mitropolit Irineu s-au evidențiat de-a lungul timpului prin numeroase lucrări teologice de valoare, majoritatea dedicate teologiei dogmatice și misticii ortodoxe. Fiecare titlu de carte din bibliografia IPS Irineu dezvoltă tematic o specificitate aparte, oferind deopotrivă o veritabilă continuitate și convergență asupra unui scop în sine: mărturisirea vie a Celui ce este „Calea, Adevărul și Viața” (In. 14, 6) existenței noastre.

Completarea unei lucrări dogmatice impresionante

Expunerea în cele mai adânci detalii a adevărilor de credință cu privire la planul eshatologic al existenței reprezintă nota fundamentală a cărții Părintelui Mitropolit. Atingând ca întindere dimensiunile unui adevărat tom de teologie, lucrarea se adaugă unei impresionante trilogii dogmatice, din care fac parte următoarele titluri: „Iisus Hristos este Același ieri și azi, și în veac” (Craiova, 2010), „Iconomia plinirii vremurilor în Iisus Hristos” (Craiova, 2013), „Ca toate să fie iarăși reunite în Hristos” (Craiova, 2014). Cele trei lucrări amintite alcătuiesc o sinteză a întregii noastre învățăături de credință, prezentată în detaliu prin prisma abordării biblico-patristice.

De data aceasta, tematica lucrării de față abordează cu îndrăzneală subiecte și teme prea puțin dezvoltate în context academic. Această adevărată provocare științifică și mai ales duhovnicească este din plin asumată de IPS Irineu, care reușește să împletească aici erudiția cercetării înalte cu mărturisirea lucrului

deplin asumat sufletește. Cu alte cuvinte, încă din primele pagini ale cărții, primim ca testament merindele Cuvântului înomenit întru tainele vieții veșnice. Nu rămâne netrecut cu vederea felul în care editorii au reușit să integreze frumoasele descrieri, realizând o impresionantă simbioză între mesajul autorului și contactul prim cu lucrarea în sine. Calitatea grafică și spiritul artistic în care se regăsește integrată lucrarea IPS Părinte Irineu exced astfel abordările obișnuite.

Încă din cuprins putem împărtăși o primă imagine asupra planului structural al lucrării. Cele cinci capitole în care se împarte lucrarea evidențiază o abordare originală și extrem de complexă: I. Biserica slavei lui Dumnezeu în care oamenii sunt pregătiți de Duhul Sfânt pentru Împărăția cerurilor; II. Lucrarea Duhului Sfânt în Trupul tainic al Domnului pentru menținerea eshatologică a mântuirii până la cea de-a doua venire a Fiului Omului; III. Mântuitorul Iisus Hristos, începutul și sfârșitul, Cel ce va veni să judece viii și morții; IV. Parusia sau venirea a doua a Mântuitorului Hristos. Judecata universală și sfârșitul lumii; V. Împărăția veșnică a lui Dumnezeu și comuniunea de iubire a Lui cu sfinții Săi într-un cer nou și un pământ nou.

Legătura dintre Biserică și Împărăție

În preambulul lucrării sale, IPS Irineu oferă o imagine unitară a legăturii dintre Biserică și Împărăția lui Dumnezeu. Există astfel o întrepătrundere ființială, sub incidența căreia se desfășoară dinamica existenței omenești și implicit finalitatea ei, ca încununare eshatologică. Din acest punct de vedere, autorul socotește Biserica „păstrătoarea și propovăduitoarea Revelației dumnezeiești împlinită în Persoana și învățătura Mântuitorului Hristos. Adevărul dumnezeiesc cuprins în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție a fost formulat de Biserică sub inspirația Sfântului Duh în Sinoadele Ecumenice. Astfel, teologia creștină și întreaga experiență a vieții eshatologice sunt cuprinse în Biserică, Trupul tainic al Domnului, stâlpul și temelie adevărului” („Așteptând pe Cel ce este și Cel ce vine Atotțiitorul”, pp. 21-22). Omul Bisericii are posibilitatea de a degusta încă din această viață tainele Împărăției lui Dumnezeu, care se comunică astfel prin Taina Euharistică. Această posibilitate concretă a existenței noastre se definește hristologic și

pneumatologic. Prin urmare, „Biserica este teandrică: Domnul fiind capul și oamenii mădularele Sale, ca unii care se împărtășesc cu Sfintele Taine, adică cu harul Celui răstignit și înviat pentru mântuirea noastră. Dacă în Biserică, Trupul tainic al Domnului, Îl avem pe Mântuitorul Hristos prezent în noi și în fiecare parte, în Sfânta Împărtășanie, centrul acestei existențe eshatologice, ne înălțăm la masa Domnului pentru a fi martori activi ai acestei împărății, în această lume și în viața veșnică” (ibidem, p. 23).

„Biserica ne duce în Euharistia atotcuprinzătoare a Domnului Hristos”

Integrarea totală a creștinului în viața Bisericii și participarea sa efectivă la împărtășirea cu Sfintele Taine se așază totodată în pregustarea bunătăților cerești, pe deplin împărtășite la sfârșitul veacurilor. Încercând să lămurească această întrepătrundere și experiență, autorul apelează la conceptul de „cale” sau „parcurs duhovnicesc”. Este vorba în fapt despre o dinamică liturgică, prin care credinciosul este purtat și hrănit de Biserică „în viața euharistică a Mântuitorului Hristos”. „De fapt, prin Liturgia ei, notează IPS Părinte, Biserica ne duce în Euharistia atotcuprinzătoare a Domnului Hristos și ne descoperă faptul că singura Euharistie, singura adevărată ofrandă a lumii, este Însuși Domnul Slavei, Cel înviat și înălțat la ceruri” (ibidem, pp. 26-27). Chiar și moartea trupească devine un reper secundar în calea omului spre Împărăție. Prin Învierea Mântuitorului Hristos ea nu mai este decât o „trecere de la viața temporală la viața veșnică”. În contextul acestui eveniment universal al mântuirii neamului omenesc, moartea iese din nefirescul mântuirii și se face „trecere fericită pentru credincioșii iubitori de Dumnezeu, martiri și asceți” spre dobândirea veșnicelor bunătăți. Calea Adevăratului creștin este întotdeauna încununată de biruință. Astfel, în rezumatul introducerii sale, IPS Irineu Popa adaugă precizarea că numai în „Fiul lui Dumnezeu înomenit infinitatea de viață și de iubire divină a cuprins integral firea umană, biruind în ea puterea morții, prin moartea și Învierea Sa” (ibidem, p. 46). Și noi împărtășim această biruință, pentru că Mântuitorul nu ne lasă niciodată singuri, „nici aici și nici în veacul ce va să fie”. De aici decurge propriu-zis învățătura dogmatică cu privire la „Judecata particulară a omului”, împreună cu învățătura despre „Vămile

văzduhului” și celelalte interpretări patristice care decurg din acestea.

„Biserica este simultan deasupra istoriei, dar și în istorie”

Pe de altă parte, pregătirea credincioșilor botezați pentru veșnicie reprezintă așadar tematica centrală a acestei prime părți. În descrierea acestor „epectaze duhovnicești”, Biserica se identifică unui „cadru sacru, ceresc”, care se actualizează permanent „după modelul Mântuitorului”. De aici înțelegem participarea plenară a Bisericii și identificarea ei cu evenimentele mântuitoare împlinite de Fiul lui Dumnezeu în lume. Începuturile ei se socotesc însă de la întemeierea veacurilor. „Biserica este o urmare a Înomenirii Fiului lui Dumnezeu, afirmă în acest sens IPS Irineu, dar temeiul ei este veșnic, avându-și începutul în planul lui Dumnezeu dincolo de timp. Aceasta înseamnă că dacă nașterea Bisericii este odată cu Zămislirea și Nașterea Mântuitorului și apoi reactualizarea ei pe Golgota, iar botezul în ziua Cincizecimii, rădăcinile ei, desigur, se întind în timp, chiar în veșnicie. Fără îndoială, în virtutea acestui fapt, Biserica poate fi urmărită după actul creator al Preasfintei Treimi, în toată perioada istorică până la sfârșitul veacurilor, ca rămânând pentru veșnicie Trupul Tainic al Domnului” (ibidem, pp. 104-106).

Se subînțelege astfel că „Biserica este simultan deasupra istoriei, dar și în istorie”. În virtutea acestui fapt, afirmăm deopotrivă o întrepătrundere a timpului cu veșnicia din această viață și, totodată, o transpunere a sa prin sfințire pentru ceea ce este dincolo de timp. Timpul și istoria au, prin urmare, o valoare hristologică și, deopotrivă, eshatologică. Legătura dintre temporalitate și atemporalitate, dintre istoricitate și veșnicie „se simplifică și are ca bază armonia dintre unitate și diversitate sau dintre unitate și multiplicitate. Prin urmare, Biserica este faptul primordial și permanent al comuniunii omului cu Preasfânta Treime, ca fiind un organism divino-uman” (ibidem, p. 110).

Pr. dr. Ioniță Apostolache

POEZIE RELIGIOASĂ:

Rugăciune

Doamne, fă-mă șopârlă cu coadă sau viperă-nveninată
să m-ascund în iarba-naltă, nimenea să nu mă vadă!
Și prin măracini ca-n codrii, să alunec ca print zodii,
sângele să-mi încălzesc, solzii să mi-ii strălucesc!...
Și din ochii, fă-mi Doamne stele, să mă pot privi cu ele
Din înaltul cerului, în adâncul gândului.
După care mă du-n lume să rămân fără de nume
sau într-un pustiu secăt în nisipuri să mă scald.
Doamne, pune-mi lângă gheare aripe rătăcitoare,
ca niște penițe negre să scriu cu ele prin vreme!
Și ca pe-o prună uscată de la Tine de la poartă
Mă adună și mă șterge, să strălucesc ca un rege!
Și suflă în pielea mea ca-ntr-o frunză vântul toamna!
De m-oi ridica să plec, taie-mi Doamne drumul drept,
să Te pot găsi când zbor ca un gând pe gânditor...
Și mă uită Doamne, uită!... Și din șopârlă mărunță.

Pr. Nincu Mircea